

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1010-1022](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1010-1022)

Горобець Світлана Іванівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, Факультету української філології, культури і мистецтва, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, тел.: (067) 798-86-00, <https://orcid.org/000-0001-7307-7672>

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ *SOFT SKILLS* ВИКЛАДАЧА НА ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто проблему впливу *soft skills* викладача на формування риторичної компетентності здобувачів вищої освіти. Дослідження присвячене актуальній проблемі сучасної освіти – формуванню у студентів навичок ефективно комунікувати і переконувати. Акцентовано увагу на важливій ролі *soft skills* викладача у навчальному процесі. Проаналізовано поняття *soft skills* та риторична компетентність. Ґрунтуючись на дослідженнях науковців, розуміємо *soft skills* як необхідні якості особистості у психологічній, соціологічній, комунікативній, навчальній сферах, які сприятимуть успішній комунікації і вирішенню будь-яких завдань як в колективі, так й індивідуально. Риторичну компетентність тлумачено як динамічне поєднання риторичних знань, навичок критичного і творчого мислення, системи світоглядних переконань, особистісних цінностей, риторичних умінь та інших індивідуальних якостей. Воно визначає здатність ефективно здійснювати професійну діяльність, спрямовану на формування знань, базових компетентностей, розвиток інтелектуальних і творчих можливостей, а також емоційно-вольових та фізичних якостей у здобувачів освіти. Виокремлено такі компоненти риторичної компетентності: мотиваційно-ціннісний, ґносеологічний, діяльнісно-корекційний. Оглянуто сучасні вчення про вплив *soft skills* викладачів на розвиток риторичних навичок студентів ЗВО. Визначено основні компоненти *soft skills* викладача, які сприяють формуванню риторичної компетентності студентів, серед яких виокремлено наступні складові: комунікативні здібності, лідерські якості й організаторські здібності, цифрова грамотність, креативність, психологічна зрілість, мотиваційний компонент, когнітивно-поведінковий компонент, самоорганізованість, робота в команді, емоційний інтелект, таймменджмент. Встановлено, що *soft skills* викладача, його вміння налагодити

контакт, адаптувати стиль викладання під потреби студентів та працювати в команді, безпосередньо впливають на рівень риторичної компетентності студентів. Цей зв'язок забезпечує якісне засвоєння знань і формує необхідні особистісні якості майбутніх фахівців, зокрема здатність до ефективної комунікації у професійному середовищі та формуванню адаптованих, гнучких, сформованих фахівців в обраній сфері. Рекомендовано застосовувати традиційні методи навчання (бесіди, аналіз мовних явищ, робота з підручником, вправи), інтерактивні підходи («мозковий штурм», метод безперервної шкали думок, форуми-дискусії, симпозиуми, регламентовані обговорення, ситуаційне моделювання) та інноваційні методики (проектна, дослідницька, ситуаційна діяльність) для розвитку риторичної компетентності студентів. Проаналізовано основні аспекти зв'язку між soft skills викладача та риторичною компетентністю студентів.

Ключові слова: soft skills, риторична компетентність, вища освіта, здобувачі, викладачі, навчальний процес, компоненти, комунікація.

Horobets Svitlana Ivanivna PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language, Faculty of the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, tel.: (067) 798-86-00, <https://orcid.org/000-0001-7307-7672>

PECULIARITIES OF TEACHER'S SOFT SKILLS INFLUENCE ON THE FORMATION OF RHETORICAL COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Abstract. The article deals with the problem of the influence of teacher's soft skills on the formation of rhetorical competence of higher education students. The study is devoted to the topical issue of modern education - the formation of students' skills to communicate and persuade effectively. Attention is focused on the important role of teacher's soft skills in the educational process. The author analyses the understanding of the concept of soft skills and rhetorical competence. Based on the research of scientists, we understand soft skills as the necessary qualities of a person in the psychological, sociological, communicative, and educational spheres that will contribute to successful communication and solving any problems both in a team and individually. Rhetorical competence is interpreted as a dynamic combination of rhetorical knowledge, critical and creative thinking skills, a system of worldview beliefs, personal values, rhetorical skills and other individual qualities. It determines the ability to effectively carry out professional activities aimed at forming knowledge, basic competencies, developing intellectual and creative capabilities,

as well as emotional, volitional and physical qualities of students. The following components of rhetorical competence are allocated: motivational and value, epistemological, activity-corrective. Modern doctrines on the influence of teachers' soft skills on the development of rhetorical skills of university students are reviewed. The main components of the teacher's soft skills that contribute to the formation of students' rhetorical competence are identified, among which the following components are distinguished: communication skills, leadership and organisational skills, digital literacy, creativity, psychological maturity, motivational component, cognitive-behavioural component, self-organisation, teamwork, emotional intelligence, time management. It is established that the teacher's soft skills, his/her ability to establish contact, adapt the teaching style to the needs of students and work in a team directly affect the level of students' rhetorical competence. This connection ensures high-quality assimilation of knowledge and forms the necessary personal qualities of future specialists, in particular the ability to communicate effectively in a professional environment and to form adapted, flexible, well-rounded specialists in the chosen field. It is recommended to use traditional teaching methods (conversations, analysis of linguistic phenomena, work with a textbook, exercises), interactive approaches (brainstorming, continuous opinion scale method, discussion forums, symposia, regulated discussions, situational modelling) and innovative methods (project, research, situational activities) to develop students' rhetorical competence. The main aspects of the relationship between teacher's soft skills and students' rhetorical competence are analysed.

Keywords: soft skills, rhetorical competence, higher education, students, teachers, educational process, components, communication.

Постановка проблеми. У сучасному динамічному світі, де інформація розповсюджується і змінюється щодня, а конкуренція постійно зростає на ринку праці, вміння та навички вести ефективно переговори та відстоювати свою позицію є важливими складовими успішності. Риторична компетентність є базою знань, умінь і навичок, які допоможуть успішно комунікувати із соціумом, транслювати конкретні, чіткі думки, переконувати і впливати на позицію інших. Тому, формування риторичної компетентності у студентів посідає одне з пріоритетних завдань сучасної освіти. Наприклад, в описі освітньо-професійної програми спеціальності 293.00.01 «Міжнародне право» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, акцентовано увагу на тому, що метою освітньої програми є «підготовка висококваліфікованих, самостійних, відповідальних, творчих фахівців в галузі міжнародного права, здатних розв'язувати комплексні юридичні проблеми, необхідні для захисту прав людини» [1]. В освітньо-

професійній програмі 035.01.01 «Українська мова та література» зауважується, що метою програми є надання освіти в галузі філології (українська мова та література) із «здатністю вільно здійснювати комунікацію, широким доступом до працевлаштування, сформувати комунікативну, лінгвістичну, соціокультурну компетентності» [2]. Значну роль при формуванні успішних фахівців відіграє викладач, адже він передає знання студентам і створює сприятливе середовище для розвитку комунікативних навичок студентів. Відповідно, окрім отриманих і набутих знань та навичок викладання, значне місце має наявність сформованих soft skills викладача, які сприятливо впливатимуть на студента під час комунікативного, навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку soft skills досліджуються у працях Т. Журавко [3], К. Коваль [4], Н. Кравчук [5], Г. Мосієнко [6], О. Рябошапки [5], А. Сенк [7], А. Тарасенко [6], Л. Харлай [6] та інших.

Науковці О. Бондарчук [8], К. Коваль [4], Т. Кожушкіна [9], Н. Кравчук [5], С. Наход [10], О. Рябошапка [5], займались вивченням розподілу soft skills за класифікаціями.

Питання риторичної компетентності вивчалось науковцями: С. Горобець [11], О. Кучерук [12], В. Нищетою [13], С. Толочко [14] та іншими.

Мета статті – визначити специфіку впливу soft skills викладача на формування риторичної компетентності студентів.

Методи дослідження. Для досягнення мети статті використано метод теоретичного аналізу наукової літератури для тлумачення і визначення особливостей понять «soft skills» і «риторична компетентність», емпіричні методи дослідження (вправи), методи системного аналізу та узагальнення.

Виклад основного матеріалу.

Питання розвитку soft skills досліджуються у працях Т. Журавко [3], К. Коваль [4], Н. Кравчук [5], Г. Мосієнко [6], О. Рябошапки [5], А. Сенк [7], А. Тарасенко [6], Л. Харлай [6] та інших.

Н. Кравчук, О. Рябошапка, досліджуючи термін «soft skills» задля формування успішних фахівців в процесі навчання, пропонують ідентифікувати це поняття як набір необхідних якостей особистості, задля якісного аналізу і вирішення нетипових завдань, вміння роботи в групі, вирішення конфліктних ситуацій, затребуваності на ринку праці [5].

Науковець А. Сенк тлумачить soft skills як динамічний набір когнітивних навичок, міжособистісних, розумових і практичних компетенцій. На думку науковця, наявність цих навичок дає можливість адаптуватись і реагувати позитивно та ефективно у складних ситуаціях [7].

Згідно з твердженням Г. Мосієнко, А. Тарасенко, Л. Харлай, soft skills тлумачено як ті, що містять складові загальних навичок «неакадемічних»:

комунікативні навички, критичне мислення, вміння вирішити проблемні питання, робота в команді, безперервне навчання, підприємництво, професійна етика, лідерство, креативність [6, с 127]. Маючи soft skills, викладачі обирають творчий і критичний підхід до проведення занять, використовують інноваційний підхід, при цьому аналізуючи складнощі, на основі набутих знань, вмінь, навичок та формують обґрунтовані оцінки.

Т. Журавко зауважує, що soft skills сприяють досягненню успіху незалежно від сфери діяльності чи професійного спрямування людини.

Подібної позиції притримується С. Наход, яка трактує soft skills як соціологічне поняття, що охоплює набір особистісних характеристик, котрі сприяють професійному розвитку індивіда [10].

За твердженням О. Бондарчук, soft skills були розглянуті як надпрофесійні компетенції, які хоча й не мають прямого зв'язку із конкретною спеціальністю, проте сприяють успішній реалізації майбутніх педагогів у їхній професійній діяльності [8].

Ґрунтуючись на дослідженнях науковців, розуміємо soft skills як необхідні якості особистості у психологічній, соціологічній, комунікативній, навчальній сфері, які сприятимуть успішній комунікації і вирішенню будь-яких завдань як в колективі, так й індивідуально.

Науковці О. Бондарчук [8], К. Коваль [4], Т. Кожушкіна [9], Н. Кравчук [5], С. Наход [10], О. Рябошапка [5], займались вивченням розподілу soft skills за класифікаціями.

Н. Кравчук, О. Рябошапка притримуються думки, що навички soft skills набуваються здобувачами протягом всього періоду навчання і за умови якісного набуття навичок, забезпечення якісної професійної підготовки і наполегливого навчання, формуються компетентності конкурентоспроможного фахівця, який матиме навички аналізу та прийняття конструктивних рішень, вправно виконуватиме роботу, розумітиметься на нововведеннях, буде гнучким і комунікабельним, зможе зібрати, інтерпретувати і скористатись набутою інформацією, матиме змогу саморозвиватись і вдосконалюватись впродовж всього життя [5].

С. Наход виокремлює серед основних навичок soft skills креативність, здатність мислити нестандартно, працювати в колективі і взаємодіяти задля досягнення спільної поставленої мети, брати на себе лідерські ролі і створювати сприятливу атмосферу для зростання колективу [10].

К. Коваль класифікує soft skills наступним чином:

- індивідуальні риси особистості (уміння критично аналізувати потік інформації, притримуватись позитивного бачення, чітко формулювати цілі і покроково діяти до досягнення мети);

- комунікативні здібності (здатність ясно і стисло висловлювати свої думки, спілкуватись із повагою до інших, враховувати культурні та національні особливості співрозмовників);

- лідерські та організаційні якості (уміння ефективно працювати в команді, вживатись у лідерську роль, брати відповідальність за спільні рішення, сприяти розвитку кожного члена колективу, створювати сприятливу атмосферу для співпраці, розподіляти час, регулювати свої дії відповідно до поставлених завдань) [4].

Однак, Т. Кожушкіна категоризує soft skills за типами:

- комунікація (уміння, пов'язані із мовленнєвою і комунікативною діяльністю особистості, які проявляються у здатності чітко формулювати думки, обґрунтовувати їх, захищати свою позицію під час дискусій, підтримувати діалог, розвивати навички публічного мовлення);

- самоменеджмент (навички, спрямовані на управління своїм часом, емоційним станом, ресурсами, тайм-менеджментом, здатність відновлювати сили, контролювати емоції і застосовувати емоційний інтелект);

- креативне мислення (здатність генерувати новаторські ідеї, мислити творчо, вирішувати проблеми, аналізувати ситуації логічно та планувати власний розвиток у напрямку досягнення професійної діяльності);

- лідерство й управління (компетенції, що стосуються взаємодії в колективі, зокрема вміння ефективної групової роботи, брати відповідальність за свої дії та спільну роботу, проявляти лідерські якості, розуміти та враховувати потреби інших) [9].

О. Бондарчук, запропонувала основу soft skills, необхідну вихователеві:

- цілеспрямованість (уміння визначати цілі, розробляти дієвий план досягнення їх, успішно отримувати бажаний результат, знаходити сенс та усвідомленість у власних діях);

- креативність (вміння мислити нетипово, ламати шаблони та стереотипи, створювати інноваційні ідеї);

- критичне мислення (уміння аналізувати та узагальнювати інформацію, адекватно оцінювати її, знаходити способи ефективного застосування);

- комунікативні навички (вміння чітко формулювати свої думки, обґрунтовувати власну точку зору, презентувати себе та свої ідеї);

- управлінські навички (здатність ефективно співпрацювати в команді, виконувати роль лідера, дбати про інших, організовувати робочий процес і управляти часом) [8].

На базі власних спостережень та аналізу літератури, пропонуємо власну класифікацію компонентів soft skills (рис.1):

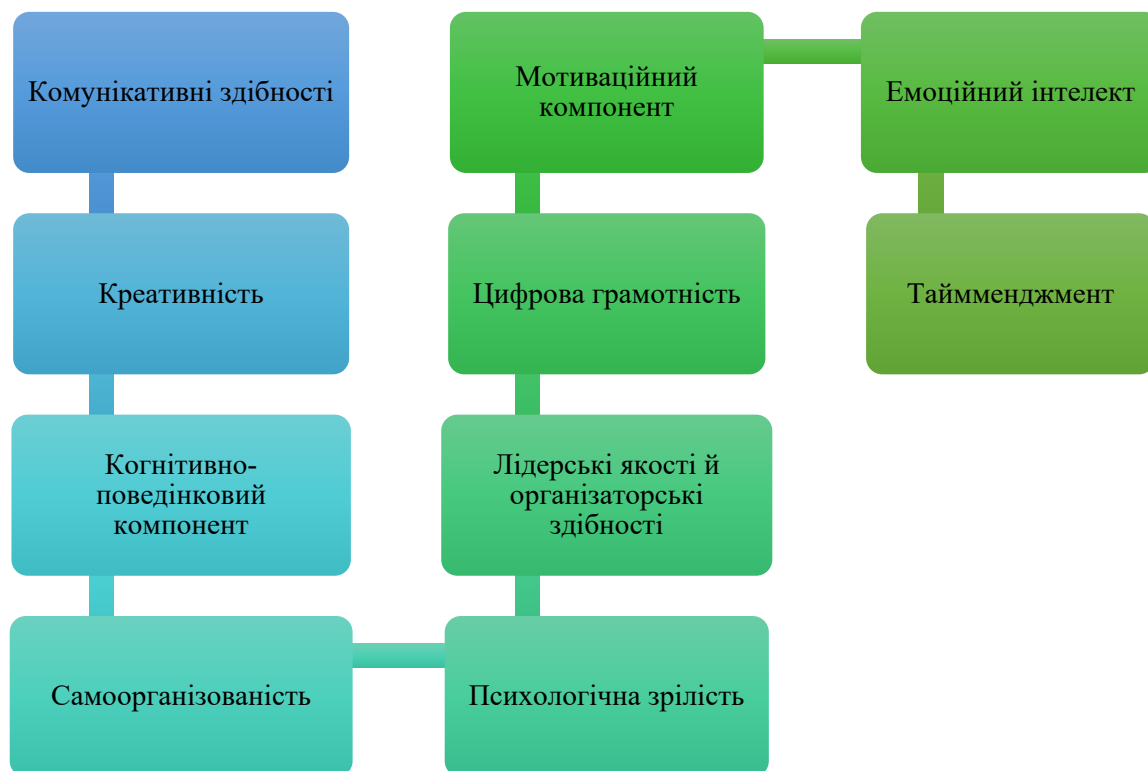

Рис. 1 (Класифікація компонентів soft skills)

Зміст компонентів soft skills представлено:

- Комунікативні здібності (вміння ясно і конкретно висловитись, виступи на публіку, врахування транскультуральних особливостей, вміння слухати і почути).
- Лідерські якості й організаторські здібності (здатність працювати в команді, не нав'язувати власну думку, квести за собою людей, вирішувати конфліктні ситуації, бути наставником для початківців, створити комфортну робочу атмосферу, розподіляти завдання, створювати покроковий план до реалізації мети).
- Цифрова грамотність (уміння аналізувати критично інформацію, опрацювати обсяг матеріалу, пристосованість до змін на рівні цифрової грамотності, готовність вчитись новому).
- Креативність (здатність привносити нові ідеї, мислити не за шаблоном, мати можливість вийти за рамки, подивитись на ситуацію ширше, пропонувати план розвитку і вдосконалення).
- Психологічна зрілість (вміння нести відповідальність за свої дії, слова, готовність розвиватись, бути гнучким).

- Мотиваційний компонент (наявність мотивів, що передують досягненню цілей).
- Когнітивно-поведінковий компонент (наявність знань, навичок, сформованих реакцій щодо непередбачуваних стресових ситуацій, достатньо розвинений рівень локусу контролю, самоусвідомлення).
- Самоорганізованість (здатність людини самостійно планувати, організовувати, контролювати й систематично виконувати свої дії з метою досягнення поставлених цілей, вміння керувати часом, встановлювати пріоритети, зберігати дисципліну, адаптуватись до змін).
- Робота в команді (вміння чути інших, не зациклюватись лише на своїх пріоритетах, робота на досягнення спільної мети).
- Емоційний інтелект (наявність емпатії, самоусвідомлення, саморегуляції, соціальних навичок, адаптації, вміння контролювати свої емоції).
- Таймменджмент (вміння систематизувати час, ефективно розпланувати і розподілити завдання, вкластись у терміни, забезпечити баланс між роботою й особистим балансом).

Аналіз наукових досліджень, спрямованих на вивчення поняття soft skills свідчить про те, що ці навички є не в повній мірі інтегровані в освітній процес. Зважаючи на цей фактор, вважаємо за необхідне розробити ряд вправ, які можна рекомендувати викладачам при проведенні занять, задля формування soft skills, які є важливими для роботи в команді, для формування успішних наступних поколінь, які матимуть достатньо сформований рівень риторичної компетентності.

Питання риторичної компетентності вивчалось науковцями: С. Горобець [11], О. Кучерук [12], В. Ницетою [13], С. Толочко [14] та іншими.

В. Ницета розуміє поняття «риторична компетентність» як комплексну особистісну характеристику, яка включає риторичні знання, вміння, навички і потенціал, що разом формують здатність і готовність до результативного і продуктивного спілкування [13].

Важливим є визначення риторичної компетентності О. Кучерук, яка зауважує, що це інтегративна суб'єктна характеристика, яка виражає здатність особистості використовувати свій риторичний потенціал (знання, навички, досвід, здібності, потреби, цілі, ціннісні орієнтири) у практичній діяльності для успішної роботи в професійно-педагогічному середовищі [12].

Риторична компетентність С. Толочко розуміється як інтегральна характеристика, що включає риторичні знання, вміння, навички, компетенції, необхідні для управління комунікативним процесом і досягнення бажаного впливу на аудиторію із врахуванням її особливостей [14].

На основі раніше проведених досліджень тлумачимо риторичну компетентність як динамічне поєднання риторичних знань, навичок критичного і творчого мислення, системи світоглядних переконань, особистісних цінностей, риторичних умінь та інших індивідуальних якостей. Воно визначає здатність ефективно здійснювати професійну діяльність, спрямовану на формування знань, базових компетентностей, розвиток інтелектуальних і творчих можливостей, а також емоційно-вольових та фізичних якостей у здобувачів освіти [11].

Науковці виокремили основні компоненти у структурі риторичної компетентності, серед яких О. Кучерук визначає мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, мовленнєво-поведінковий, мовно-естетичний, морально-ціннісний, рефлексійний [12]; С. Толочко виділяє мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-креативний [14]; О. Корчова – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, методично-етичний /етичний, операційно-технологічний, соціально-діяльнісний, мисленнєвий компоненти [15]. Нами було виокремлено такі компоненти риторичної компетентності: мотиваційно-ціннісний, гносеологічний, діяльнісно-корекційний [11].

Ключову роль у розвитку риторичної компетентності відіграє метод вправ, оскільки завдяки виконанню різнорівневих завдань у студентів-філологів формується і вдосконалюється риторичні вміння і навички. Це сприяє як індивідуальному, так і груповому пошуку найбільш ефективних практичних способів виконання завдань, розвитку здатності визначати значення певної діяльності для успішного навчання, окреслювати мету висловлення, прогнозувати загальні риси риторичного тексту, а також моделювати особистий процес ухвалення рішень [11].

Аналіз фахової літератури з досліджуваної проблематики підтвердив доцільність використання у процесі опанування мовознавчих дисциплін таких форм організації навчальної діяльності студентів, як: фронтальна, колективна, групова, індивідуальна робота, інтерактивні лекції, семінари, тренінги, курси, майстер-класи, вебінари, тощо. Рекомендується застосовувати традиційні методи навчання (бесіди, аналіз мовних явищ, робота з підручником, вправи), інтерактивні підходи («мозковий штурм», метод безперервної шкали думок, форуми-дискусії, симпозіуми, регламентовані обговорення, ситуаційне моделювання) та інноваційні методики (проектна, дослідницька, ситуаційна діяльність). Ефективному розвитку риторичної компетентності майбутніх фахівців сприяє використання різноманітних навчальних засобів, зокрема підручників, електронних посібників, спеціально підібраного дидактичного матеріалу, узагальнювальних таблиць, схем, текстів, словників, телепередач, відео- та аудіозаписів, комп'ютерних програм і мультимедійних презентацій.

Таким чином, зв'язок між soft skills викладача та риторичною компетентністю студентів полягає у взаємодії педагогічних навичок викладача з формуванням у студентів здатності до ефективного мовлення, переконливої комунікації та вміння аргументувати свої думки. Викладач, який володіє розвиненими soft skills, створює умови для активного розвитку риторичних компетенцій у студентів.

Пропонуємо простежити основні аспекти зв'язку між soft skills викладача та риторичною компетентністю студентів:

комунікативні здібності викладача: викладач, який демонструє вміння чітко й зрозуміло висловлювати свої думки, стає прикладом для студентів у побудові власного мовлення. Його здатність досягати взаєморозуміння мотивує студентів розвивати навички конструктивного діалогу;

лідерські якості, організаторські здібності, мотиваційний компонент: лідерські якості викладача, його вміння мотивувати та надихати, спонукають студентів працювати над удосконаленням своє риторичної майстерності;

самоорганізованість, робота в команді: викладач, який заохочує групову взаємодію, допомагає студентам розвивати комунікативні навички, важливі для переконливого спілкування та захисту власної точки зору;

психологічна зрілість, емоційний інтелект: розуміння власних емоційних потреб у студентів, сприяє створенню довірливої атмосфери, яка заохочує до відкритого спілкування та розвитку риторичних навичок;

креативність: використання творчих методів навчання, наприклад, рольових ігор, дебатів, презентацій, стимулює у студентів розвиток переконливого мовлення та аргументації;

цифрова грамотність: викладачі, які володіють цифровими інструментами, здатні використовувати інтерактивні платформи, онлайн-бібліотеки, відеоуроки, презентації, розширюють знання й навички студентів створення переконливих текстів і виступів, формують ораторську майстерність, активізують критичне мислення та аргументовані висловлювання;

когнітивно-поведінковий компонент: викладач демонструє зразки виразного мовлення, переконливого аргументування, логічного структурування висловлення, емоційної залученості і сприяє розвитку комунікативних навичок студентів, викладач формує у студентів здатність швидко адаптуватись до змінних умов комунікації, наприклад, імпровізація у публічних виступах й ефективне реагування на питання аудиторії;

таймменджмент: викладач сприяє розвитку у студентів рефлексивних умінь, допомагаючи їм аналізувати власну комунікативну діяльність, виявляти сильні та слабкі сторони, удосконалювати навички публічного мовлення.

Висновки. Формування риторичної компетентності студентів є комплексним процесом, що вимагає поступової, послідовної, покрокової, систематичної роботи та підпорядковується основним психологічним та педагогічним особливостям навчання. Наявність soft skills у викладача відіграє ключову роль у формуванні риторичної компетентності студентів. Він поєднує знання, практичний досвід та поведінкові моделі, які мотивують студентів до вдосконалення власних комунікативних здібностей, створюючи основу для їхнього успішного професійного й особистісного розвитку і вдосконалення. Перспективами подальших розвідок вбачаємо дослідження рівнів адаптивності студентів і викладачів і формування soft skills в умовах війни.

Література:

1. Освітньо-професійна програма 293.00.01 «Міжнародне право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Київського столичного університету імені Бориса Грінченка від 20.06.2024 р. № 525. С. 1 - 22. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/fpmv/2024/OPP_bak_mp.pdf (дата звернення: 30.11.2024).
2. Освітньо-професійна програма 035.01.01 «Українська мова та література» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Київського столичного університету імені Бориса Грінченка від 26.04.2023 р. № 223. С. 1 - 23. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/if/2023/OP_Ukr_Bak_2023.pdf (дата звернення: 30.11.2024).
3. Журавко Т. В. Soft skills і критичне мислення дошкільників: навички у XXI столітті. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 1. Вип. 45. С. 200–204. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/45-1-33> (дата звернення: 29.11.2024).
4. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного університету*. 2015. № 2. С. 162–167.
5. Кравчук Н., Рябошапка О. Розвиток «soft skills» майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення обов'язкових компонентів освітньої програми дошкільна освіта. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 7 (13). С. 594–608. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-594-608](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-594-608) (дата звернення: 29.11.2024).
6. Мосієнко Г., Тарасенко А., Харлай Л. Розвиток soft skills у педагогів при викладанні здобувачам технічних спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 89. С. 127–131. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.89.24> (дата звернення: 29.11.2024).
7. Cinque A. MOOCs and Soft skills: A comparison of different courses on creativity. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*. 2017. № 13(3). Р. 83–96.
8. Бондарчук О. О. Розвиток soft skills майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*. 2021. Вип. 61. С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-61-5-13> (дата звернення: 29.11.2024).
9. Кожушкіна Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина «soft skills» студентів педагогічного коледжу. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 63. С. 77–81.

10. Наход С. А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 63. С. 131–135.

11. Горобець С. І. Методика формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/ Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. 290 с.

12. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 420 с.

13. Нищета В. А. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 340 с.

14. Толочко С. В. Формування риторичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 8 (164). С. 51–59. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3905541>

15. Корчова О. М. Структурно-змістові складники риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6 (50). С. 196–205.

References:

1. Kyivskyi stolychnyi universytetu imeni Borysa Hrinchenka (2024, Chervn. 20). Nakaz № 525, Osvitno-profesiina prohrama 293.00.01 «Mizhnarodne pravo» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (2024, June 20). Executive Order No. 525, Educational and professional programme 293.00.01 'International Law' for the first (bachelor's) level of higher education]. Retrieved from https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/fpmv/2024/OPP_bak_mp.pdf [in Ukrainian].

2. Kyivskyi stolychnyi universytetu imeni Borysa Hrinchenka (2023, Kvitn. 26). Nakaz № 223, Osvitno-profesiina prohrama 035.01.01 «Ukrainska mova ta literatura» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (2023, April 26). Executive Order No. 223, Educational and professional programme 035.01.01 'Ukrainian language and literature' for the first (bachelor's) level of higher education]. Retrieved from https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/if/2023/OP_Ukr_Bak_2023.pdf [in Ukrainian].

3. Zhuravko, T. V. (2021). Soft skills i krytychne myslennia doshkilnykiv: navychky u XXI stolitti. [Soft skills and critical thinking of preschoolers: skills in the XXI century]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, Vol. 1. Issue 45, 200–204 [in Ukrainian].

4. Koval, K. O. (2015). Rozvytok «soft skills» u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [Development of 'soft skills' in students is one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho universytetu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic University*, 2, 162–167 [in Ukrainian].

5. Kravchuk, N., & Riaboshapka, O. (2023). Rozvytok «soft skills» maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity u protsesi vyvchennia oboviazkovykh komponentiv osvitnoi prohramy doshkilna osvita [Development of 'soft skills' of future educators of preschool education institutions in the process of studying the mandatory components of the preschool education programme]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*, 7 (13), 594–608 [in Ukrainian].

6. Mosiienko, H., Tarasenko, A., & Kharlai, L. (2023). Rozvytok soft skills u pedahohiv pry vykladanni здобувачам технічних спеціальностей [Development of soft skills in teachers in teaching technical specialities]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 89, 127–131 [in Ukrainian].

7. Cinque, A. (2017). MOOCs and Soft skills: A comparison of different courses on creativity. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 13(3), 83–96 [in English].

8. Bondarchuk, O. O. (2021). Rozvytok soft skills maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity u protsesi fakhovoi pidhotovky [Development of soft skills of future teachers of preschool education institutions in the process of professional training]. *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*, Issue 61, 5–13 [in Ukrainian].

9. Kozhushkina T. L. (2020). Mizhosobystisna vzaiemodiia yak skladova chastyna «soft skills» studentiv pedahohichnoho koledzhu [Mizhosobystisna vzaiemodiia yak skladova chastyna «soft skills» studentiv pedahohichnoho koledzhu]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*, Issue 63, 77–81 [in Ukrainian].

10. Nakhod, S. A. (2018). Znachushchist «soft skills» dlia profesiinoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [The importance of ‘soft skills’ for the professional development of future specialists in socio-economic professions]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University*, Issue 63, 131–135 [in Ukrainian].

11. Horobets, S. I. (2021). Metodyka formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury u protsesi vyvchennia movoznavchykh dystsyplin [Methods of Formation of Rhetorical Competence of Future Teachers of Ukrainian Language and Literature in the Process of Studying Linguistic Disciplines]. *Candidate’s thesis*. Kyiv: Kyivskyi universytet imeni Borysa Hrinchenka [in Ukrainian].

12. Kucheruk, O. A. (2011). Systema metodiv navchannia ukrainskoi movy v osnovnii shkoli: teoriia i praktyka [System of methods of teaching the Ukrainian language in primary school: theory and practice]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

13. Nyshcheta, V. A. (2017). Metodyka formuvannia rytorychnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly [Methods of forming rhetorical competence of primary school students]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

14. Tolochko, S. V (2020). Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti vykladachiv u pisliadyplomnii pedahohichnii osviti [Formation of rhetorical competence of teachers in postgraduate pedagogical education]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky – Bulletin of the National University ‘Chernihiv Collegium’ named after T. Shevchenko*, 8 (164), 51–59 [in Ukrainian].

15. Korchova, O. M. (2015). Strukturno-zmistovi skladnyky rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery [Structural and Content Components of Rhetorical Competence of Future Specialists in the Socio-Non-economic Sphere]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6 (50), 196–205 [in Ukrainian].